

ГАЗЕТА Выходзіць раз у тыдзень — 1 а н а 30 н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND.”
-------------------------------------	---	---

№ 38 (424)

Нядзеля, 5 кастрычніка 1958

ГОД ВыхАДНЬЯ 12

Францыя ўвайшла ў пэрыяд пятай рэспублікі

Думкі ня толькі аб паэзіі

Нядзеля 28 верасня 1958 году станецца для Францыі важнай гістарычнай датай. У гэты дзень чацвёртая французская рэспубліка адыйшла ў гісторыю, і распачала сваё існаванне пятая рэспубліка. У гэты дзень шляхам агульнана-роднага галасавання як у мэтраполіі, гэтак і ў заморскіх уладаннях Францыі была прынятая новая, з чаргі ўжо два-наццатая, канстытуцыя.

Вынікі галасавання на карысць новай канстытуцыі ў тым самым новага парадку ў Францыі перайшлі ўскія па-парэдня спадзяванні. Навет найбольшыя аптымісты надзеіліся, што за но-вую канстытуцыю выкажыцца ня больш 60-70% французскага насельніцтва. Тым-часам за новую канстытуцыю прагала-савала 80% галасуючых. Другой неспа-дзеўкай быў вялікі працэнт удзельнікаў галасавання, які далёка перавысіў да-сюлешня ўдзелы ў галасаванні падчас парламанцкіх выбараў. На эсабліваю ўвагу заслугоўвае таксама факт, што вялікі ўдзел у галасаванні прыняло магамэтанскае насельніцтва Альжыру, якое таксама большынёй 80% выказала-ся за новай канстытуцыяй.

Сакрэт бліскучай перамогі Дэ Голя ляжыць ня толькі ў зьмесьце запрапа-наванай ім канстытуцыі, колькі ў яго-най собскай асобе і ягонай цьвёрдай на-важанасці вывесці Францыю з дасю-лешняга хаосу і анархіі. Французцам ужо настолькі надоеда дасюлешняя сы-туацыя, бесьперапынныя ўрадавыя кры-зісы і адсутнасць стабілізацыі дзяр-жаўнага жыцця, што нейкія грунтоў-ныя рэформы сталіся жыццёвай неаб-ходнасцяй. Пры чым французскія гра-мадзяне здавалі сабе справу з таго, што такія рэформы можа правесці толькі моцная індывідуальнасць, якая цешыцца належным аўтарытэтам і даверам ся-род насельніцтва. Такой індывідуальна-сцяй і аўтарытэтам быў адзіны Дэ Голь, які падчас апошняй вайны, у галы най-цяжэйшых выпрабаванняў, выратаваў гонар Францыі, прадаўжаў змаганьне на чужой тэрыторыі супраць наезніка, зарганізаваў у краіне моцны рух супра-ціву і ў выніку забясьпечыў Францыі права вялікадзяржавы сярод трох ін-шых галоўных альянтаў: Задзіночаных Штатаў Амерыкі, Вялікабрытаніі і Са-вецкага Саюзу. Таму за новую кансты-туцыю і за Дэ Голя галасавалі многія навет тыя, якія зьяўляюцца ягонымі па-літычнымі праціўнікамі. Іншымі слова-мі, вялізарная часць французскага на-сельніцтва ў сваім перакананні галаса-вала не за параграфы канстытуцыі й навет не за Дэ Голя, але за новы пара-дак у краіне, хаця многія напэўна сабе не ўяўлялі, як будзе выглядаць гэты но-вы парадак на практыцы.

Праект новай канстытуцыі быў заду-маны й апрацаваны так, каб адхіліць усе галоўныя прычыны зла ў дзяржаў-ным кіраўніцтве Францыі. Новая кан-стытуцыя загартавала шырокія пра-вы для прэзідэнта й тым самым у не-кааторай меры прыпамінае яна амэры-канскую канстытуцыю. Між іншымі правамі прэзідэнта, ён атрымлівае пра-ва разьвязаньня парламэнту й пераня-цыя ў свае рукі ўсёй дзяржаўнай ула-ды ў мамэнты, калі адпаведныя вора-ны знойдуцца ў сытуацыі, у якой ня змогуць выконваць сваіх абавязкаў.

Далей, новая канстытуцыя ўзмацняе ролю ўраду й забясьччае яго ад капры-саў парламэнту й партыйных інтрыгаў. З гэтаю мэтою сябра ўраду ня можа ад-начасна быць дэпутатам парламэнту. Новая канстытуцыя выразна прэцызуе камітэцкія функцыі й абмяжоўвае ягоную ролю да законадаўчых функц-яў. Парламант будзе поўнасьці адме-жаваны ад урадавых функцыяў і ня зможа так лёгка як дагэтуль, змусіць урад да дэмісіі.

Сам Дэ Голь у наступных словах сфармуляваў кампэтэнцыі й заданні гэтых трох асноўных дзяржаўных вор-

ганаў: 1. прэзідэнт ёсьць народным ар-бітрам, які стаіць панад партыйным розьгрышамі; 2. урад ёсьць так заду-маны, каб мог кіраваць дзяржаўным жыццём краіны; 3. парламант павінен рэпрэзэнтаваць народную волю й пры-маць законы.

Напасьледак новая канстытуцыя дак-ладна прэцызуе правы заморскіх тэры-торыяў Францыі на поўную дзяржаў-ную незалежнасьць. Хоціць калі баль-шыня насельніцтва падчас рэфэрэндум скажа «не», каб дадзеная тэрыторыя аўтаматычна атрымала дзяржаўную не-залежнасьць.

Новая канстытуцыя й вынікі галаса-вання над ейным прыняцьцем адкры-ваюць рад новых проблемаў першарад-най палітычнай важнасьці.

Перадусім былі заложаныя моцныя падваліны пад будучае ўнармаваньне балючага і, здавалася-б, бязвыхаднага палажэньня Альжыру. Дзеля таго, што вялізарная бальшыня альжырскага на-сельніцтва, ня толькі французскага, але й магамэтанскага, выказалася «так», Альжыр вывёў сваю волю належыць да Францыі. У сувязі з гэтым нацыяна-лістычныя арабскія тэарыстыя й ство-раны ў Эгіпце эгзыльны ўрад незалеж-нага Альжыру страцілі ўскія грунт пад нагамі. Цяпер сталася ясным, што гэты альжырскі эгзыльны ўрад ня рэпрэ-зэнтэ альжырскага насельніцтва, а паўстаў у выніку вонкавых інтрыгаў перадусім тых дзяржаваў, якія яго ўжо

вызналі. Як ведама, да гэтых апошніх належыць у першую чаргу Савецкі Саюз.

Спасярод заморскіх тэрыторыяў Фран-цыі толькі адна заходняафрыканская тэрыторыя Гінея прагаласавала «не». На падставе новай канстытуцыі яна атрым-лівае цалер поўную дзяржаўную неза-лежнасьць. З аднаго боку для Дэ Голя гэта ўсё-ж такі лыжка дзёгцю ў бо-цы мёду, але з другога боку факт атры-маньня поўнай незалежнасьці гэтай тэ-рыторыі выбівае важны козыр з рук Савецкага Саюзу, які ўсёцж абвіна-чывае Францыю ў каліянізмі й ім-пэрыялізм, накіраваных супраць араб-скіх народаў. Гэты факт паказвае, што французская супольнасць будзе збуд-ваная толькі на падставе згоды й доб-рае волі насельніцтва ейных складовых частак.

Напасьледак галасаваньне над новай канстытуцыяй вымоўна паказала, што французскія камуністы не такія ўжо моцныя, як гэта дасюль выглядала. У дасюленніх парламанцкіх выбарах у Францыі камуністыя звычайна здабы-валі 25% усіх галасоў. У цяперашнім жа галасаванні над канстытуцыяй суп-раць выказалася толькі 20% усіх гала-суючых, пры чым карткі зь «не» кідалі ня толькі камуністыя, але й іншыя групы, незадаволеныя новай канстытуцы-яй, як левыя сацыялістыя, левыя рады-калы й правыя каталікі. Адсюль вывад, што вялікая часць тых, якія раней га-

чытаючы выказанае Рамановічам і Га-лубіцкім аб паэзіі на бачынах «Баць-каўшчыны», у мяне таксама зьявіліся думкі, хаця мо менш аб паэзіі, чымся ў сувязі зь ёй і з тымі, што пішуць.

Перш за ўсё трэба згадацца з Галу-біцкім, што невялікая ад таго шкода (аб карысьці можна шмат спрачацца ці дыскутаваць), што паэты падарожніча-юць разам з сатэлітамі зямлі ці абйма-юць у захапленні Мядзведзіцу. Іхны ласавалі за камуністых, гэта ніякія ка-муністы, а нярэдка навет наважаных праціўнікі камуністычнай ідэалёгіі. Яны, галасуючы за камуністых, як найбольш скрайнюю апазыцыйную групу, гэтым выказвалі толькі сваё незадавальненне існуючымі парадкамі ў краіне.

У новай канстытуцыі ўведзены асоб-ны параграф аб палітычных партыях. Гэты параграф гаворыць, што ўсе па-літычныя партыі павінны шанаваць пры-нцыпы нацыянальнай суверэннасьці й дэмакратыі. У сувязі з гэтым яшчэ пе-рад галасаваньнем у Парыжы папшыра-ліся чуткі, што хутка пасыла зацьвер-джаньня новай канстытуцыі ўрад Дэ Голя распачне акцыю супраць камуні-стых і што навет ня выключеца ма-гчымасць разьвязаньня камуністычнае партыі. Гэтае апошняе прыпущэньне зрадзілася ў сувязі з прамовай міністра інфармацыі Сустэля, які абвінаваціў ка-муністых у змове з альжырскімі тэра-рыстыямі супраць Францыі. Сустэль у

рухавік — уяўленьне, а яно-ж бязь-межнае, дык і як-жа нахвнёнага паэту можна ўтрымаць пры зямлі? Іншая справа, як хто чытае й разумее. Нам, Беларусам, на недахоп паэзіі наракаць ня прыходзіцца. Наша глеба пладаві-тая на паэтаў аж занадта, здаецца. Бя-да ў тым, што прозы не стае. Дык і гля-дзіш: купіў сабе ў бібліятэку некалькі беларускіх кніжак, а чытаць няма ча-го. Лётаюць там дзесці ў космасе, пла-ваюць пад хмарамі, а ці-ж шматлікім хочацца брацца зь імi за ручкі й спа-дарожнічаць? І бяда ў тым, што ці не бальшыня з тых шугаючых у прасто-рых не спасьцерагілі яшчэ, што на на-шай беларускай літаратурнай глебе ля-жаць цэлыя няўзораныя дзірваны, рэд-ка хто зь пішучых асьмеліўся дагэтуль заглянуць у непераходную пушчу, тэмаў, якім трэба прысьвяціць шмат часу і ўва-гі.

Што-ж ты, братка, мне пальцам тыц-каеш? — скажа адзін ці другі. Я, як па-эта, волныя сярод волных і то ня толь-кі ў думках кампазыцыі, але і ў пад-борцы матэрыялу. Праўда — закінуць тут няма чаго. Вольнаму воля. Але й воля мае свае межы. Чытаеш вунь у прэсе, як і аб чым пішуць на бацькаў-шчыне пад прыгомам партыі, і думаеш сабе такое: няўжо-ж у нашых пісьмень-нікаў (празаікаў маю наўвесе) на эмі-грацыі няма ахвоты і сьмеласьці ўзяцца нарэшце за працу, каб хоць часткова ад-люстравалі пэрыяд нашага вызвольна-га змаганьня за незалежнасьць, час най-больш жахлівага папавольеньня Белару-сі? Ня хочыцца верыць. Аднак ад часу апошняе вайны не зьявіўся ніводзін ра-ман ці апавесьць, тэмаў якіх было-б ці то змаганьне беларускіх сялян зь нена-віснымі калгасамі, ці то беларускага збройнага змаганьня за незалежнасьць.

Беларускія песьняры й пісьменьнікі ў часе адраджэньня здабылі сабе слаўнае імя таму, што яны першыя будзілі, усь-ведамлялі, кіравалі народ на змаганьне, насьвяцілі слаўную мінуўшчыну. А ці-ж нашы пісьменьнікі на эміграцыі маюць меншыя магчымасьці за тых пер-шых піянераў?

Беларуская эміграцыя і народ чака-юць на новых волатаў слова, што ста-нулі-б на вышыні Купалы й Коласа, Гарэцкага і Зьмітрака Вядулі. Гэроі Вялікага і Случкага паўстаньняў, звы-чайныя беларускія селянін, што дзесяці-годзьдзім змагаўся й яшчэ змагаецца з калгасамі, жаўнер самааховы з часоў нямецкае акупацыі, юнак з СБМ, які пасыла вырае і сяньня шмат дзе стаіць пры стэрне беларускае арганізацыі на эміграцыі — вось толькі жменька тых гэроў, навокал якіх можна й трэба было-б стварыць эпапэі. Гістарычныя-ж тэмы вельмі ўдзячныя тым, што яны, калі добра апрацаваныя, узгадоўваюць новыя пакаленьні. Ці нашы пісьменьнікі маюць маральнае права не зьявляюць увагі на гэты каштоўны матэрыял?

Чуеш вунь, што нехта сьвяткуе на эміграцыі трыццатая ўгодкі свае твор-часьці. Шукаш у бібліятэцы й знайхо-дзіш зборнік вершаў і паэмаў абыймом у нейкіх трыста бачыні. І гэта за трыц-цаць год творчасьці. Поўна-ж, скажучы, ня ў колькасці, а ў якасьці пана. Але-ж трыццач гудоў гэта ня тры месяцы. Шкадуеш, пры такім параўнанні, чаму Багдановіч не тварыў трыццач гудоў... Былі-ж у нас і на эміграцыі розныя «завязкі» і «ўрыўкі» раманаў. Пытаньне: дзе-ж раманы? Сяродкаў няма на вы-даньне? Гніюць? Чакаюць на ганарар? У чым справа? Беларускае грамадзтва хоча аб гэтым ведаць. Можна-б неак да-памог даваляся зарганізаваць, каб вы-даць. Абы былі напісаныя, вось яно.

Наракаем, што на бацькаўшчыне дрэн-на пішуць. Ведаем чаму. Але я ведаем, зь якой прычыны нашы на эміграцыі мала або зусім ня пішуць. А гэта варта было-б ведаць. Дык мне здаецца, што менш важна тое, хто й як лётае ў пра-сторах, а важней калі нашыя пісьмень-нікі возьмуцца за працу, якая не чакае адкладу.

В. Б. К. Акула

Канец легенды аб культурнай рэвалюцыі

Газета «Правда» з 21 верасня г. г. апублікавала дакладную запіску Хрушчова «Аб умацаваньні сувязі школы з жыццём і аб далейшым разьвіцьці сы-стэмы народнай асьветы». У гэтай за-пісцы Хрушчоў падае свой праект но-вай рэформы сыстэмы народнай асьве-ты Савецкага Саюзу. Як адзначана, за-піска Хрушчова ўхвалена прэзідыюмам ЦК КПСС, аднак яна нібы не зьяўля-ецца канчатковай дырэктывай партыі. Ды й сам Хрушчоў у запісцы папярэ-джае, што ідэі аб рэформе школы — гэта асабістыя ягоныя ідэі. Праект рэ-формы мае быць разгледжаны на пле-нуме ЦК КПСС, а пазьней перададзены «на ўсенароднае абмеркаваньне». У кан-цы гэтай рэформа будзе зацьвярджацца Вярхоўнымі Саветамі ўсіх саюзных рэ-спублік.

Якімі-ж прычынамі выклікаецца не-абходнасьці рэформы сыстэмы народнай асьветы ў СССР і які сэнс маюць пра-пановы Хрушчова?

Дарэчы тут адзначыць, што заўсёды самымі моцнымі прапагандовымі аргу-мэнтамі камуністычнае партыі былі да-сягненні ў культурным будаўніцтве. Сыстэма асьветы была такая, што дава-ла дарогу моладзі атрымаць вышэйшую асьвету, асабліва ў даваенныя гады, калі яна было ніякіх аплатаў за навучань-не, калі студэнты атрымлівалі стыпен-дыі. Паўсталі ўжо поўныя цяжкасьці, калі былі ўведзеныя аплаты за наву-чаньне й скарачаныя стыпендыі.

Прыпомнім цяпер, як на XX зьездзе КПСС былі зацьверджаныя дырэктывы што да культурнага будаўніцтва. Згодна пастановы зьезду неабходным было «ажыццядзіць у васьноўным усеагульную сярэднюю асьвету ў гарадох і сельскіх мясцовасьцях шляхам навучаньня дзя-цей і моладзі ў сярэдніх агульнаадука-цыйных школах (дзсяцігодках) і сяр-эдніх спецыяльных навучальных уста-новах». Апрача гэтага былі скасаваныя аплаты за навучаньне ў вышэйшых класах сярэдніх школаў, сярэдніх спе-цыяльных і вышэйшых навучальных установах.

Заместа правядзеньня ў жыццё гэ-тых дырэктываў партыйнага зьезду ў сваёй запісцы Хрушчоў патрабуе спы-ніцца на абавязковай асьвеце ў межах сямігадовага ці васьмігадовага навучань-ня. Ён прапануе, каб пасыла 7—8 кля-

саў школы ўся моладзь была прылуча-на да грамадзка-карыснай працы на прадпрыемствах, у саўгасах і калгасах. Ён падчыркае, што ў дасюлешняй сы-стэме агульнаадукацыйная школа не да-вала пэўных навываў да вытворчай працы. Дзеля атрымання працоўных навываў падлёткі векам 15—16 гадоў з 7—8-гадовай асьветай павінны прыпы-ніць навуку ў школе й перайсьці на працу на прадпрыемстве ці ў сельскай гаспадарцы, дзе набываюць працоўныя звычкі або здабываюць прафэсію ў ва-дно ці двухгадовай прафэсійнай школе, на каротка-тэрміновых курсах, у бры-гадах вучнёўства.

Тая-ж моладзь, што мае жаданьне ат-рымаць поўную сярэднюю асьвету, па-вінна навучацца «без адрыву ад выт-ворчасьці». Яна павінна працаваць на прадпрыемствах і адначасова вучыцца ў вярхоўных школах ці на курсах заво-чнага навучаньня. Такім чынам — гэта адзіны шлях падрыхтоўкі для паступ-леньня ў вышэйшыя навучальныя ўста-новы.

Каб апраўдаць сваю запраўдную за-маскаваную мету школьнай рэформы, Хрушчоў запэўнівае ў сваёй запісцы, што новая школа створыць роўныя ўмо-вы навучаньня для ўсіх грамадзянаў. Яна нібы створыць найлепшыя ўмовы дзеля выхаваньня моладзі «ў духу ба-гатырскіх традыцыяў рабочай клясы».

Хрушчоў патрабуе таксама ня толькі перабудаваньня навучаньня ў школах, але, і то галоўным чынам, перабудавань-ня выхаваньня моладзі. Ён піша у сваёй дакладной запісцы: «трэба даць лё-зунг, і каб гэты лёзунг быў найвышэй-шым ідэялам для ўсіх дзяцей, якія па-ступваюць у школу, што ўсе дзеці заба-вязаны рыхтавацца да карыснай пра-цы, да ўдзелу ў будаўніцтве ў каму-ністычнай грамадзце».

У сваёй запісцы Хрушчоў два разы падчыркае, што праект рэформы не накіраваны на скарачэньне маштабаў сяр-эдняй асьветы ды замены яе 7-мі ці 8-гадовай асьветай. Аднак чым-жа ін-шым можна гэта высьвіньць, калі мо-ладзь, што жадае атрымаць сярэднюю асьвету, ня можа гэтага дабіцца беспе-рашкодна, бясь перапынкаў і адрыву ад навукі?

Савецкай прамысловасьці й сельскай гаспадарцы патрэбна грубая працоўная

сіла, а ня моладзь з атэстатамі сьпе-ласцы, зь ведамі далёка большымі, чымся іх патрэба, каб падаць кароў, прыбраць сьвінарнік ды накарміць кал-гасных сьвіней. Хрушчоў мала замас-коўвае сваё задавальненне, калі паклі-каецца на тое, што і цяпер сёмуу кля-ску школы канчае ня больш за 80% дзя-цей, якія паступаюць у сямігадовку. Хру-шчоўская рэформа павінна даць штого-ду ад 2 да 3,5 мільёнаў падлёткаў не-паспярэдняй пэрыяда заканчэньня імі 7 і 8 клясаў. Колькі працэнтаў зь іх зной-дзецца, каб пры цяжкіх умовах савецка-га існаваньня атрымаць атэстат сьпе-ласцы? Вельмі мала, тым больш, што навет маючы сярэднюю асьвету, ня кажны будзе мець магчымасьць дасту-піцца да вышэйшае асьветы, бо самых ведаў не хапае — трэба яшчэ мець до-броую характарыстыку ад камсамольскай і партыйнай арганізацыі, ад прафсаю-зу. Адным словам — усе рагаткі абыйсь-ці ня так лёгка.

Новай рэформа школы, высунутая Хрушчовам, бязумоўна будзе праведзе-на ў жыццё, незалежна ад таго, коль-кі-б гэты праект не «абмяржоўваўся» народам, хоць і сам Хрушчоў прызнае, што будзе супраціў з боку бацькоў, студэнтаў і пэдагогаў. Іншая справа, ці гэтае мерапрыемства прынясе тыя вы-нікі, якіх жадае Хрушчоў і паслухмя-ны яму прэзідыюм ЦК КПСС? Жыць-цё паказала, што пастаўленае камуні-стычнай партыяй заданьне выхаваць «новага савецкага чалавека» на праця-гу ўжо 40 год не дасягнутае. Моладзь імкнецца да асьветы, каб пазьбегнуць нявольніцкай працы ў калгасах і на прадпрыемствах. Новая рэформа шко-лы разьбівае й створаюню бальшавікам легенду аб культурнай рэвалюцыі. Ка-муністычнай партыі патрэбны былі спе-цыялістыя ўва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Цяпер іх хапае. Патрэбна чорная працоўная сіла, якая й будзе ўлі-вацца на прадпрыемстве, у саўгасах і калгасах ў выглядзе недавачак зь сямі-годкамі. Перад поўнай сярэдняй агуль-на-адукацыйнай школай, а тым больш перад вышэйшай школай камуністыч-нае кіраўніцтва рыхтуецца пабудаваць сьцяну ды пад прымусам загнаць мо-ладзь на працу.

Міжнародны кангрэс Пакс Романа

Ад 1-га да 7-га верасня сёлета ў Вене адбыўся 24-ы сусьветны кангрэс Пакс Романа.

Пакс Романа — гэта адна з найбольшых міжнародных каталіцкіх арганізацыяў, якая гуртуе ў сабе каталіцкія арганізацыі акадэмікаў і студэнтаў усіх краін сьвету.

У зьездзе ўзяло ўдзел 1 200 дэлегатаў, у тым ліку і беларуская дэлегацыя на чале з а. Др. Ч. Сіповічам.

Беларускае Каталіцкае Акадэмічнае Аб'яднаньне было прынята ў сябры Пакс Романа ў 1953 годзе ў Рэймс (Францыя). Такім чынам мы былі прынятыя ў сям'ю вольных народаў. Краіны панаволена камунізмам, згодна із статутам Пакс Романа, рэпрэзэнтуюцца іхнымі арганізацыямі на выгнаньні. Пакс Романа — гэта, такім чынам, свайго тыпу арганізацыя задзіночаных нацыяў, з той толькі розьніцай, што там няма камуністычных прадстаўнікоў, як ў АЗН, якія там заместа супрацоўніцтва ўвядзюць дэструкцыю.

Сусьветныя кангрэсы Пакс Романа адбываюцца што тры гады і кажны раз у іншай дзяржаве. Апошнія кангрэсы адбываліся ў Галандыі, Францыі, Нямеччыне, Ангельшчыне і Канадзе.

Як сама арганізацыя Пакс Романа, так і яе кангрэсы маюць чыста акадэміцкі характар. Аб гэтым сьветчаць самыя тэмы кангрэсаў. Сёлета, прыкладам, тэмай было: «Унівэрсытэт і свабода».

Пасля інаўгурацыйнай Багаслужбы, якую адслужыў Апостальскі Дэлегат у царкве сьв. Карля, усе ўдзельнікі кангрэсу ў госьці сабраліся ў «Штадтгальле» на інаўгурацыйную сьсяю, дзе былі прывітаньня бургмістрам гораду Вены, міністрамі аўстрыйскага ўраду, прадстаўнікамі Задзіночаных Нацыяў, высьшэйшых царкоўных дасойнікімі і шматлікімі прадстаўнікамі розных народаў.

Ужо першы даклад праф. Рож'е з унівэрсытэту Ныймэгэн (Галандыя) выклікаў ня толькі глыбокае зацікаўленьне прысутных, але й шырокае рэха ў прэсе, ды яшчэ да таго ў прэсе левата кірунку.

Прыкладам газэта «Arbeiter Zeitung» пісала наступнае: «... Пакс Романа заслужовае адно на падзіўленьне, а перададзім у пытаньні свабоды, як барамэр духоўных зьменаў, якія адбываюцца ў сьвеце ды таксама і ў самым каталіцызьме. Ужо першы даклад даў поўны довад аб існаваньні гэтых зьменаў. Галандзкі ву-

чоны прафэсар Рож'е гаварыў у сваім дакладзе на тэму «Праўда й яе абгрунтаваньне». Гэта чыста акадэмічная тэма, а таму на першы пагляд здавалася-б, што нельга спадзявацца, каб даклад меў рэзэляцыйную сілу думак. Прафэсар Рож'е сказаў ні менш ні больш, што каталікі маюць праўду па сваім баку, але кажнаму іншаму чалавеку справядлівага сэрца прызнаюць права на свае сабскае перакананьне. Гэта й ёсьць сама-разумелы запавет навуковага дасьветчання і свабоды думкі, які дэмакратычны сацыялізм ставіць за сваю мэту й прызнае. Гэты прынцып каталіцкая тэалёгія ня толькі прызнае, але яна кладзе яго ў васьнову свайго жыцьця і грамадзкага ладу, і гэта з радасьцяй і задавальненьнем мы мусім прыняць да ведама...»

Акрамя дакладу Рож'е, яшчэ цэлы рад дакладаў быў прагавітана прафэсарамі з розных унівэрсытэтаў Ангельшчыны, Задзіночаных Штатаў, Францыі і Італіі. Пасля дакладаў працавалі адмысловыя камісіі, якія грунтоўна дыскаута-валі закранутыя праблемы і выпрацоўвалі рэзалюцыі, што пазней будуць разасланыя адпаведным установам, якія будуць праводзіць іх у жыцьцё.

Дэлегат

Зь беларускага жыцьця

АДКРЫЦЬЦЕ ШКОЛЫ ДЛЯ БЕЛАРУСКІХ ДЗЕТАК

14 верасня сёлета ў Беларускам Доме ў Таронта адбыўся бацькоўскі сход, які заняўся справай арганізацыі беларускае школы для дзетак. Было пастаноўлена распачаць навуку малодшых дзетак, а ў хуткім часе заняцца і справаю старэйшых. Кіраўніком школы згадзіўся быць культурна-асьветны рэфэрэнт ЗБК мгр. М. Арцюх, а настаўнікамі — сп. сп.: В. Навіцкі — беларуская мова, мгр. А. Грыцук — гутаркі аб Беларусі, а М. Мацукевіч, — рэлігія і сп-ня Н. Барановіч — спевы і танцы.

Пастаноўлена праводзіць заняткі ў школе кажнае сыботы раніцы ад 10-й да 12-й гадзіны, а дадаткова вучыць рэлігіі падчас нядзельнае службы ў царкве, калі дзеткі разам з бацькамі прыходзяць на багаслужбы. 20 верасня ў сыботу адбылася ўжо першая ўступная лекцыя, праведзеная сп-ром В. Навіцкім. Радзім тым беларускім бацьком, што маюць дзяцей у школьным веку, а якія яшчэ не запісалі іх у школу, паразумецца у гэтай справе із сп-ром М. Арцюхом.

СУПОЛНЫ СХОД СЯБРОЎ ПАРАФІІ БАПЦ І ЗБК

адбыўся ў Беларускам Доме 21-га верасня. Была ўсебакова разгледжана й

Артур Вольскі

ЛІСЬЦЕ СЫПЛЕЦА...

Плача восень,
Галосіць.
Лісьце сыплецца на тратуар.

І чаму ня прыносіць
мне ліста ад цябе
паштар?

Можа, адрас пад ліўнем ён страціў
і згубіўся між соцем лістоў?

Я тады перабраць іх
сваімі рукамі гатоў.

Можа, вецер свавольным
падхапіў той лісток
і змарок

па дарогах вакольных
міма дому майго
павалок.

Дождж апалыя лісьці сячэ —
восень вынесла ім прыгавор...

Можа, ты ня пісала яшчэ?

Гэта — горш...

НЕ ЛЯЦІ

Сонца стомлена села
у разоры на далёных палях.
Вецер пяты скалоў
і шурпату пожно кляне.
Пералетныя птушкі
ў адвечны зьбіраюцца шлях.
Ты-ж ня птушка —
навошта ляціш ад мяне?

Птушкі ў вырай лятуць
ад асеньніх дажджоў і слаты.
Птушкі зімняе сьцюжы бяяцца.
А ты?
Не глядзі так самотна.
Расінку на вейках сыяры.
Я сваю цяплыню
У заваях любых зьберагу.
Хіба могуць мяне астудзіць
маразы і вятры?
Сам магу я сьнягі растапіць,
Лёд расплавіць магу.
Птушкі зімняе сьцюжы бяяцца.
Так заведзена ў іх у жыцьці.
Ты-ж ня птушка,
застанься са мной — не ляці!

УВАГА! БЕЛАРУСЫ НЬЮ ЪРКУ Й ВАКОЛЦАЎ!

Слу х ай це

Беларускія радыёвыя перадачы

з радыястанцыі WPOW, на хвалі 1330 кц.
Беларускія паўгадзінныя праграмы перадаюцца штодня з 8.30 да 9.00 гадзіны ўраньні і складаюцца зь беларускіх песняў, гутарак на культурна-асьветныя тэмы, вестак з грамадзкага жыцьця, рэкламаў беларускіх выданьняў ды ін.

Слухайце й пішэце на адрас:

BYELORUSSIAN RADIO PROGRAM
41 East 42 Street
NEW YORK, N. Y.

Колькі фактаў пра Фармозу

Сябра ангельскага Парляманту Вільям Тылінг зьмясьціў у газэце «Дэйлі Тэлеграф» цікавы артыкул п. наз. «Забывтыя факты аб Фармозе».

В. Тылінг быў на Фармозе ў 1957 годзе, але ён ведае яе яшчэ з 30-х гадоў, калі гэты абток знаходзіўся ў руках Японцаў. У пачатку свайго артыкулу Тылінг аналізуе розьніцу думак эўрапейскай і амэрыканскай грамадзкасьці што да лёсу Фармызы. Тылінг піша, што для значнай часткі ангельскай грамадзкасьці здаецца зусім неверагодным, каб Задзіночаных Штатаў ішлі на рызыку вайны з прычыны такога няважнага й такога далёкага ад Амэрыкі аб'екту, як Фармоза.

«Калі на нас уплывае блізіна Савецкага Саюзу, — піша ён, — дык на Амэрыканцаў уплывае блізіна кантынэнтальнага Кітаю які можа ў недалёкай будучыні стацца мацнейшым за СССР і ўрад якога ўжо цяпер заяўляе, што стра-та 300 мільёнаў людзей у атамнай вайне для яго нічога-б не азначала. Вось чаму, зусім магчыма, у амэрыканскай грамадзкасьці палітыка ўраду Задзіночаных Штатаў выклікае куды менш крытыкі, чымся ў грамадзкасьці эўрапейскай».

Вільям Тылінг пераходзіць да апісаньня палажэньня на Фармозе:

«Першы раз я быў на Фармозе ў канцы 1935-га году. Я быў у ліку тых нешматлікіх эўрапейцаў, якім японскі ўрад дазволіў наведваць гэты абток. Каронныя жыхары Фармызы былі задаволены тым, што яны атрымоўвалі рэгулярна зароботную плату, і былі ў баку ад вайны, якая вялася ў Кітаі. Але Японцы не дапушчалі іх ні на кіраўнічыя становішчы дзяржаўнай службы ці гандлю, ні на камандныя становішчы ў арміі. Такое палажэньне трывала да 1945 году. Таму няма дзіва, што пасля цяжка было знайсці сярод мясцовага жыхарства такіх людзей, якія-б былі здольныя займаць такія становішчы. Іх занялі Кітайцы. Але цяпер аўтахтоны паступова, набывушы пэўнае дасьветчаньне ў адміністрацыйнай працы, высьоўваюцца на гэтыя кіраўнічыя становішчы».

Тылінг прыгадвае, што падчас апошняе сусьветнае вайны Японія выкарыстала Фармозу, як сваю морскую й авіяцыйную базу дзеля нападу на Сынгапур і Інданэзію. Ён выказвае думку, што гэтае стратэгічнае значэньне Фармызы ўлічваецца і кітайскімі камуністамі. Калі-б пэкінскі рэжым захапіў Фармозу, ягонае войска апынулася-б у цэнтры гэтай сыстэмы абароны, якую Задзіночаных Штаты імкнуліся стварыць дзеля абароны сваіх заходніх берагоў і дзеля таго, каб перашкодзіць пашырэньню камунізму ў паўднёзна-ўсходняй Азіі.

Тылінг падрабязна спыняецца на пытаньні аб законнасьці прэтэнзіяў пэкінскага ўраду на Фармозу. Ён піша:

«Часта даводзіцца чуць думку, што Фармоза — гэта частка Кітаю. На самай справе — гэта зусім ня так. На працягу стагодзьдзяў, калі ў кантынэнтальным Кітаі адбываўся нейкі пераварот, сябры папярэдняга ўраду ўцякалі на Фармозу, падпарадкоўвалі мясцовае жыхарства і праз пэўны час прызнавалі над сабой уладу Кітаю. Так была на раз да пачатку нашага стагодзьдзя, калі Кітай паводля мірнае ўмовы зь Японіяй, перадаў ёй Фармозу «назаўсёды». На працягу наступных 50-ці гадоў Японія глядзела на Фармозу, як на сваю калёнію».

Тыдзень бел. літар. у ЛСССР

19-га верасня г. г. у Віленскім драматычным тэатры адбылося ўрачыстае адкрыцьцё тыдня беларускай літаратуры ў Летувіскай ССР.

Зь беларускіх пісьменьнікаў на гэты тыдзень прыехалі ў Летуву П. Броўка, П. Глебка, М. Танк, К. Кірэнка, М. Калачынскі, Ул. Корбан, А. Вялюгін, І. Шамікін, П. Пестрак, А. Звонак, С. Грахоўскі, Т. Хадкевіч, А. Зарышкі, П. Прыходзька, Н. Тарас, П. Макаль.

У сувязі з гэтай падзеяй у савецкай летувіскай прэсе шмат увагі прысьвячалася беларускай літаратуры, зьявілася шмат перакладаў твораў беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў, гэтак, як раней, у часе тыдня летувіскай літаратуры ў БССР — рабіліся пераклады летувіскіх пісьменьнікаў.

Афіцыйна гэтая імпрэза называлася «Тыдзень беларускай літаратуры», хоць у запраўднасьці яе трэба было-б назваць тыднем савецкай беларускай літаратуры, бо-ж усё тое, з чым беларускія пісьменьнікі знаёмілі летувіскае грамадзтва зводзілася да іхных-жа соцэалістычных «шэдэўраў» апошніх год.

Як падае савецкая прэса, беларускія пісьменьнікі пабылі ў цэлым радзе летувіскіх гарадоў.

Пры гэтай нагодзе Прэзыдыюм Вярхоўнага Савету ЛССР узнагародзіў ганаровымі граматамі рад беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў «за заслугі ў справе папулярызацыі летувіскае літаратуры ў Беларусі».

Тылінг адзначае, што Японія ўклала значныя сяродкі ў разьвіцьцё Фармызы. Японцы замацоўвалі Фармозу, разьвівалі яе сельскую гаспадарку. Іны засноўвалі рысавыя плянтацыі й плянтацыі чаю ды арганізавалі вытворчасць цукру. Тылінг прыгадвае, што пры падпісаньні мірнае ўмовы зь Японіяй пасля Другое Сусьветнае вайны пытаньне аб Фармозе ня было закранутае, і юрыдычна палажэньне гэтага абтоку застаецца няясным. Тылінг працягвае:

«Калі ў 1949 годзе Чан Кай Шэк і ягонны аднадумцы знайшлі прыпынак на Фармозе, там было 6,5 мільёнаў жыхароў. Цяпер на Фармозе 10 мільёнаў. Аднак, за мінулыя 9 гадоў, адбылася асымільяцыя жыхарства. Фармоза вядзе вялікія экспартныя апэрацыі і жыцьцёвы ўзровень жыхарства стаўся куды вышэйшым, чымся ў кантынэнтальным Кітаі. Гэты факт прызнаюць усе аб'ектыўныя назіральнікі, якія наведвалі Фармозу».

Тылінг падчырквае, што ніхто з прадстаўнікоў ураду Чан Кай Шэка, зь якімі яму давалася гутарыць, ня думае паважна аб нападзе на кантынэнтальны Кітай. Ён піша:

«Яны ўважаюць, што яны вернуцца ў Кітай, калі там адбудзецца нейкі нутраны пераварот. Але ніхто на Фармозе ня робіць плянаў нападу на кантынэнтальны Кітай бязь ніякае прычыны».

ХОЧАШ ЗРАБІЦЬ СВАЙМУ
БЛІЗКАМУ ПРЫЕМНАСЬЦЬ
І АДНАЧАСНА КАРЫСЬЦЬ ДЛЯ
БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ, ПАДА-
РУЙ ЯМУ КАМПЛЕКТ КНІЖАК
ВЫДАВЕЦТВА
«БАЦЬКАУШЧЫНЫ»

ГАДАВІКІ «БАЦЬКАУШЧЫНЫ»

3 Адміністрацыі «Бацькаўшчыны» можна выпісаць поўныя гадавікі «Бацькаўшчыны» (ня пералічэньня) за наступныя гады:

1953, 1954, 1955, 1956, 1957.

Цана аднаго гадавіка разам з перасылкай 5 амэрыканскіх далараў або іхная раўнавартасьць у мясцовай Валюце.

Дзеля таго, што ўспомненых камплектаў Рэдакцыя мае вельмі абмежаваную колькасьць, жадаючым іх атрымаць радзім сьпешацца з выпіскай.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:

Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:

Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АЎСТРАЛІЯ:

Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:

Mr. C. Cimafejczyk, Prava 78, Tridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:

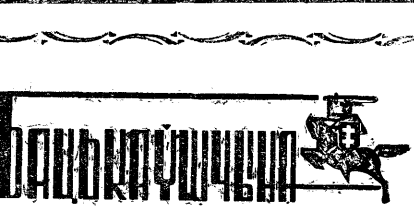
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:

Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:

Mr. V. Mickievič, 47 Bd. de Be-zons, Sartreuilville (S. et O.).
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvauux (Nord).

Беларускі тыднёвік налітвікі, культурны й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАКЦЫЯ КАЛЭГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвінчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.

Гісторыя „Дабрасельцаў“ ня скончылася

(Заканчэньне з 3-й бачыны)

нас зьяўляюцца мудрыя ўказаньні камуністычнай партыі аб літаратуры. Асабліва важнае значэньне мае партыйны дакумант «За цесную сувязь літаратуры і мастацтва з жыцьцём народу» (гэтак было загалова-на выступленьне Хрушчова ў 1957 годзе, якое закончыла перыяд хрушчоўскае «адлігі» й запачаткавала перыяд хрушчоўскае рэакцыі ў літаратуры й мастацтве — Рэд.).

Гісторыя з «Дабрасельцамі» Кулакоўскага, таксама як і гісторыя із сатырычнай п'есай А. Макаёнка «Каб людзі ня журыліся», аб чым таксама пісалася ў «Бацькаўшчыне» — гэта вымоўныя довады, што бунту супраць скоўваньня творчае свабоды, супраць выконваньня бяздушных партыйных дырэктываў у літаратуры й мастацтве, супраць г. зв. сацыялістычнага рэалізму не змагла прыдушыць і хрушчоўская рэакцыя.

10 год таму «Бацькаўшчына» пісала:

... Калі хто ня робіць нічога для агульнае справы, або, ня дай Божа, робіць ёй на зло і шкоду — тады зраджае ня толькі свайго народ і родную зямлю, але і сябе самога. Бо перад кажным з нас адно дзьве дарогі: або будзем вольнымі на вольнай сваёй зямлі і заживём палюдзку, як жыўць іныя ўжо з аўна, або будзем нікчэмнымі рабамі, здольнымі толькі йсьці ў чужым ярме.

... Першым і найважнейшым заданьнем нашым ёсьць здабыць сабе тое, чым даражыць усе чалавечтва, за што змагаюцца ўсе бяз выключэньня народы на зямлі — здабыць сабе свабоду й незалежнасьць бо толькі з вольнымі Беларусамі будзе ўскі лічыцца. Хто згодзен зь вялікай нашай мэтай і хоча нам шчыра дапамагчы — з тым і мы, дзя таго і ў нас хопіць беларускае сардэчнасьці і спагады, з тым і мы будзем бязумоўна салідарызаваліся і яму, чым зможам, дапамажам.

№ 30 (33), 3 кастрычніка 1948 г.